

PORTRETTE

«Samtalen om hva det er folk blir sinte for, det er den som er interessant»

AMUND SJØLIE SVEEN

Som kunstner kjemper Amund Sjølie Sveen for et fritt og uavhengig nord. På privaten er han søring.

Provokatøren

Tekst og foto: Ingrid Fadnes, Oslo og Kirkenes

Amund Sjølie Sveen har heist det røde flagget. Aller helst skulle han vært kledd i svart dress, skjorte og slips, men det går ikke når gradestoken kryper ned mot 17 minus. Et forfrossent Kirkenes hornmusikk marsjerer ut, og Sveen entrer podiet: – Folk i nord forstår at verden ville ha vært et kjedelig og farlig sted uten fri kunst, ytringsfrihet og gratis vodka.

Sveen veksler mellom norsk, engelsk og noen enkeltord på russisk i det han ønsker velkommen til Nordting: Forestillingen som er et iscenesatt folketing, en nomadisk folkeforsamling for nord, en fest for periferien, og en separatistbevegelse for den arktiske kolonien – på en gang.

Knappe 15 kilometer fra Storskog, grensa til storebror Russland i øst, inviterer Sveen kveldens åpningstaler inn på scenen: kulturminister Anette Trettebergstuen. Hun har fått æren av å avduke de neonlysende ordene som nå skal stå på torget i Kirkenes i forbindelse med festivalen Barents Spektakel: «Make the north great again.»

Slagordet er Sveens eget og har fulgt med ham siden han først satte dem opp på Svalbard i 2020.

– This is an «I love the north»-campaign, sier Sveen.

Kunstnerskapet hans – eller det han også kaller en politisk holdningskampanje, handler om det frie og det uavhengige nord.

Å leike med separatistideer i disse dager er kanskje noe dristig. Men er det noe Sveen liker, så er det å bevege seg i grenseland.

Vi er altså ved det Amund Sjølie Sveen selv så på som verdens utkant i hele sin oppvekst: Øst-Finnmark, «porten til ingenting». Likevel kjennes Kirkenes som begivenhetenes sentrum akkurat nå. Det er her det skjer. Det er dette som er Sveens heltidsbeskjeftigelse: å *make the north great again*. Men, det er ikke her vi først finner ham når vi leiter etter den 48 år gamle scenekunstneren.

Mannen som dedikerer all sin tid til nord, bor i sør.

Og vi møter ham i det han så ofte peker på som pengemaktas sentrum, i

hvert fall ett av dem: Barcode i Bjørvika.

– Legger du deg ikke laglig for hogg når du arbeider for nord og kritiserer søringene for å ta kontroll over nord, og så bor du rett utenfor Oslo?

– Jo, jeg gjør det.

Amund Sjølie Sveen bare konstaterer det. Han unnskylder seg ikke engang. Ærlighet er tross alt en av dydene han holder høyest, skal vi tolke mannen ut ifra hva han gjør på scenen. Og ærlighet er kanskje det som provoserer folk mest når Sveen drar i gang sine foredrag eller iscenesettelser av folkeforsamlinger.

Folkeforsamlingene, kjent som forestillingen Nordting, startet som en enkelthendelse under festspillene i Harstad i 2014 sammen med danse-kunstner Liv Hanne Haugen og komponist og musiker Erik Stifjell. Sveen ble invitert til å lage åpningsforestillingen samme år som festspillene feiret 50-årsjubileum. Her skulle man slå på stortromma, men Sveen trommet kanskje litt for hardt. – Det var akkurat på denne tida oljesponsingen av kulturlivet begynte å rulle, og i Harstad var det Statoil-logoer overalt, samtidig som det var liten åpenhet rundt det.

Klapp-klapp, sa det under forestillingen, men det må ikke forveksles med hender som klasker sammen for å uttrykke begeistring. Lyden kom av folk som reiste seg, og seter som ble tomme, underveis i forestillingen. Ikke alle var like glade for Nordtings avdekking av oljepengenes vei inn i kulturlivet.

I forkant av forestillingen hadde Sveen regnet på hvor mye Nordting mottok av sponsormidler fra Statoil. Det ble rundt 8000 kroner. Siden Nordting er en aktiv forestilling, et rom hvor alle som ser på, også kan delta i form av å avgi stemmer, kunne de framømte denne kvelden stemme over om Nordting skulle motta sponsorpengene fra Statoil.

– Svaret ble ja, forteller han, og et vedtak ledet til et annet.

– Da ble det neste spørsmålet: Skal vi kjøpe vodka for alle pengene til Statoil?

Det ble enstemmig vedtatt på Nordtinget i Harstad. Litervis med russisk vodka ble kjøpt inn, og siden den gang har alle Nordting blitt

AMUND SJØLIE SVEEN

Alder: 48.

Sivilstatus: Samboer og to barn.

Bakgrunn: Musiker og scenekunstner.

Aktuell med: Forestillingen Nordting og installasjonen «Make the north great again» på festivalen Barents Spektakel i Kirkenes som går av stabelen denne uka.

avsluttet med gratis vodka til folket. Det som egentlig skulle være en engangsforestilling, har nå blitt til 62, og fra og med i år har Sveen og Nordting fått høyhengende og klingene mynt fra Kulturrådet. Sveen har akkurat sikret fem års drift for Nordting, og nå kan han bruke all sin tid på det han anser nærmest som et kall i livet: å provosere, eller å si det som alle veit, men i en litt ny innpakning.

Det er ikke bare i Harstad folk har blitt sinte og forlatt forestillingen til Sveen. Andre steder har Nordtings lysende kunstinstallasjon av «Make the north great again» skapt debatt i lokale medier. Slik som på Svalbard. Der mente flere at skiltet lagde for mye lys.

– Ingen klagde på det lysende Yamaha-skiltet, for eksempel, men da vi satte opp vårt skilt, så ble det plutselig «for mye lys», sier Sveen.

Men at det blir diskusjon, er det viktigste, mener Sveen. Det er egentlig akkurat det han vil.

Da han hadde med skiltet til Grønland, sa snekkeren som satte det opp: «Jeg er veldig glad for at det var meg. Jeg er en av to i Nuuk som elsker Trump».

– Hva tenkte du da?

– For meg er sånne møter bra; det ble en fin samtale med ham. Han følte seg misforstått på Grønland. Men han endra ikke mening på grunn av skiltet.

– Men når folk blir sinte, er det litt gøy?

– Tro det eller ei, men jeg er ganske

konfliktsky. Jeg synes ikke det er noe gøy når folk bli sinte, men samtalen om hva det er folk blir sinte for, det er den som er interessant.

Det er det rommet Sveen søker.

– Jeg tenker at en av kunstenes viktigste oppgaver er å gi oss en mulighet til å reflektere.

– Men er det kunstner du er?

– Jeg er utdannet musiker, men ser på meg selv mer som en politisk kommentator enn en underholder. Det er en litt pussig merkelapp det at jeg nå driver med scenekunst, medgir han.

Amund Sjølie Sveen vokste opp i fylkeshovedstaden Vadsø, en by som Klassekampen av og til blander sammen med Vardø. Byene ligger veldig nært øst i Finnmark, og de har veldig like navn, men Sveen rister på hodet over sammenblandingen. Vadsø ligger jo innafjords og Vardø ute på øya. Eller sagt med andre ord: Vadsø er der alle akademikerne får jobb når de kommer sørfra – slik som foreldrene til Sveen – og Vardø er der det blåser og der et ukjent antall PST-folk får jobb.

– Jeg er født og oppvokst i Vadsø, men det at mine foreldre var innflyttere, har gjort at jeg har vokst opp med et blikk utenfra, forteller Sveen.

Han trekker fram noen beskrivende detaljer fra oppveksten.

– Jeg har for eksempel ikke vokst opp med hytte og scooter slik veldig mange i Vadsø har.

Følelsen av å være utenfor, i flere lag, er noen som har fulgt Sveen i oppveksten og seinere inn i kunstnerskapet. Det har også formet ham politisk.

– Det å vokste opp i en utkant, å kjenne på makt og avmakt, er noe jeg tenker på.

Samtidig trekker han fram det å være barn av innflyttere eller det han selv kaller «et barn av kolonimakta».

– Det kan høres slem ut å si det, men jeg tenker dette mer nå enn før. Faren min var arkitekt og jobbet for fylkesmannen. Staten skulle organisere nord, som om man har et systemblikk på det, så ja, da blir jeg en del av dette og et barn av kolonimakta.

Likevel vil han også snu på det og tenke at foreldrene skiftet side. De kom som folk utenfra, men valgte å bli i nord og investere tid og krefter på å være med å bygge det nordnorske samfunnet.

Som seksåring tok foreldrene ham med til Detsika, leiren til Alta-

«Det er mer teater i 'Dagsnytt 18' enn i et Nordting»

aksjonen som ville stoppe oppdemningen av Alta-vassdraget. – Det er en magisk barndomsopplevelse. Jeg skjønner først i ettertid hva jeg var en del av.

Da han vokste opp, var blikket alltid vendt mot sør, det fantes ikke noe øst eller vest.

– Øst-Finnmark var virkelig slutten av verden. Det gikk mange år før han besøkte landet som ligger tettest på hans hjemby: Russland. I 1989 dro han til Murmansk på kulturutveksling med skolen.

– Det var en ekstremt sterk opplevelse å være i et så annerledes samfunn så tett på vårt eget.

Så nært, beskriver Sveen det som, men likevel så annerledes, og ukjent.

– Vi så folk i køer, det var varemangel, og en russer forsøkte å kjøpe dongeribuksa til kompisen min i heisen.

Russland har forandret seg siden den gang, og det har Sveen også.

Og han måtte langt sør for å skjønne at nord var *great*.

Da han var ung, ville Sveen, ikke ulikt mange andre barn av «periferier», komme seg forrest mulig til «der ting skjedde». Altså sør, og i hans tilfelle var det musikkhøyskolen i Göteborg.

Men noe skjedde, og akkurat hva og akkurat når, kan han ikke forklare. Men da han var i sør, vandret blikket hans mot nord. Da han i 2006 ble invitert til heimlige trakter av Pikene på Broen, de som står bak festivalen Barents Spektakel, lagde han prosjektet «United States of Barents», et foredrag om en fiktiv framtid i nord.

– Siden da har det bare rulla, forteller Sveen.

Han har bare jobbet med nord, nord og nord.

Å jobbe i det kunstneriske rommet gir større muligheter, mener Sveen.

– Politikken vil forenkle og gjøre ting svart-hvitt mens kunsten prøver å gjøre ting komplisert.

Og her er vi tilbake til ærligheten, dyden Sveen setter så høyt. Nordting er underholdende, men også en informativ forestilling. Ingrediensene er mange, vodka og tørrfisk er bare to av dem, mens selve bærebjelken i folkeforsamlingen er Sveens powerpoint-foredrag.

– Alt som skjer under et Nordting, er hundre prosent sant, sier Sveen og ler ikke:

– Det er mer teater i «Dagsnytt 18» enn i et Nordting.

– Ja?

– I politikken teater spiller politikerne ut sine karakterer. Du kan være snill, sint eller folkelig. De tar fram sider av seg selv som de velger ut og framhever.

Selv er ikke Amund Sjølie Sveen skuespiller – i det hele tatt, vil han understreke. Han kan heller illustreres som han gutten i fortellingen om Keiserens nye klær, han som sier det alle tenker, men ikke tørr å si.

Sveen forteller om den andre

«Vi tror det går fint at noen er rikere enn andre, men det er en feil illusjon»

EGENMELDING

Siste kulturopplevelse: «Brannen» av Tarjei Vesaas på Nationaltheatret – en svært borgerlig opplevelse, så jeg må også legge til den sterkeste siste kulturopplevelsen: filmen «Kimmapiiyipitssini: The Meaning of Empathy» av Elle-Máijá Tailfeathers på filmfestivalen Tiff i Tromsø.

Leser hver dag: Ingenting og alt. Jeg er helt usystematisk i hva jeg leser.

Lydspor: Jeg har gitt opp radio etter dab, og jeg hører egentlig ikke på musikk heller.

Forbilde: Ingen.

Tror på: Fri tenkning.

Det verste du vet: Uengasjerende kunst.

Viktigste politiske enkeltsak: Make north great again.

Det folk ikke vet om deg: At jeg elsker å gå i dress.

gangen han provoserte med Nordting i Harstad. I powerpointen hadde han tatt med lokale skattelister, og fra der han sto på torget, kunne han peke ut bygninger og fortelle om eierskapet. Folk ble provoserte og samtalen begynte å rulle.

– Det handler kanskje mer om

innpakning enn om innholdet. Å stå der på torget å peke ut eierskap, rikdom og makt er ikke ny informasjon, men man erfarer det på en ny måte.

Sveen mener at det snakkes for lite om relasjonen mellom makt og penger.

– I Norge har vi en idé om at vi kan separere politikken og økonomien. Vi har en konsensuskultur der vi tror det går fint at noen er rikere enn andre, men det er en feil illusjon. Rikdom kan alltid veksles inn i politisk makt, mener han.

Og her spiller også geografien inn. Det å være langt borte fra maktas sentrum. For Sveen er et barn av periferien.

Men, hvorfor bor han ikke i nord?

– Hehe, godt spørsmål, humrer han.

Men det er litt komplisert med to barn og samboer. Det er ikke bare opp til ham, forklarer Sveen.

På hvert Nordting stemmes det over om Nord-Norge skal bli uavhengig. Så hva om det faktisk skjer, flytter han tilbake til «utkanten», eller det frie og høye nord?

– Ja, da ja. Selvfølgelig!

Enn så lenge lyser neonskiltet «Make the north great again» opp torget i grenseland – som et fyrårn.

– Når var nord *great egentlig*?

– «Again» må være der. Trump, eller alle kommunikasjonsrådgiverne hans, de er ikke dumme. De vet hva de spiller på, når de legger inn again i slagordet.

– Men nord, sier Sveen: – Nord har alltid vært *great*.